

REPUBLIKA HRVATSKA
PRIMORSKO-GORANSKA ŽUPANIJA

UPRAVNI ODJEL ZA
TURIZAM, PODUZETNIŠTVO I RURALNI RAZVOJ

KLASA: 402-02/15-01/9
URBROJ: 2170/1-08/3-15-2
Rijeka, 05. veljače 2015.

**PRIJEDLOG RASPOREDA SREDSTAVA OPĆINI LOVRAN
NAMJENSKI ZA OČUVANJE ŠUMA LOVRANSKOG MARUNA**

Pročelnik

Gerhard Lempl, dipl.ing.

Materijal izradio

Mladen Brajan, dipl.ing.

I. PRAVNI OSNOV

U Razvojnoj strategiji Primorsko-goranske županije 2011. - 2013. (2015) godine pod strateškim ciljem 2. uravnotežen regionalni razvoj, prioritet 2. razvoj ruralnih područja pod točkom 2. navedena je mjera razvoja poljoprivrede i ribarstva.

Župan Primorsko-goranske županije temeljem odredbe članka 52. točke 23. Statuta Primorsko-goranske županije ("Službene novine PGŽ" broj 23/09, 9/13 i 25/13 - pročišćeni tekst) i Poslovnika o radu Župana Primorsko-goranske županije ("Službene novine PGŽ" broj 23/14) donosi opće i pojedinačne akte, te zaključke sukladno zakonu i drugim propisima i aktima Skupštine.

Temeljem članka 24. Odluke o izvršavanju Proračuna Primorsko-goranske županije za 2015. godinu („Službene novine PGŽ“ broj 36/14) sredstva za aktivnosti i projekte koja se izvršavaju kao subvencije, pomoći i donacije raspoređuje Župan.

II. OBRAZLOŽENJE

Općina Lovran obratila se Primorsko-goranskoj županiji sa zahtjevom sufinanciranje očuvanja šuma Lovranskog maruna.

Šume Lovranskog maruna već su niz godina ugrožene širenjem raka kore što dovodi do sušenja pojedinih grana, a na kraju i odumiranja cijelog stabla. Novi nametnik koji se pojavio na našem području je osa šiškarica koja se uslijed nepostojanja prirodnih neprijatelja razmnožila i raširila na cijelom području uzgoja i rasta maruna. U prošloj godini nanijela je velike štete te onemogućila započetu obnovu maruna.

Radi očuvanja postojećih šuma maruna neophodno je što hitnije poduzimanje niza agrotehničkih mjera u suprotnom postoji opasnost potpunog uništenja i odumiranja ove važne tradicionalne kulture. U zahtjevu Općine Lovran u cilju očuvanja i revitalizacije maruna navedene su i mjere koje treba čim prije poduzeti, a obuhvaćaju sanitarnu sječu postojećih stabala, mjeru sadnje novih stabala te mjere borbe protiv novih štetnika. Uz neophodne zahvate u šumama maruna predviđene su i edukativne radionice s lokalnim uzgajivačima i vlasnicima šuma za što smatramo da je izuzetno važno da se u očuvanje šuma i potrebne zahvate uključi što veći broj lokalnog stanovništva.

U pravitku prijedloga je kvalitetno stručno obrazloženje Općine Lovran s planiranim zahvatima na očuvanju i revitalizaciji šuma maruna s detaljnijim obrazloženjem sadašnje problematike. Sa stručnog aspekta smatramo navedene mjere opravdanim i potrebnim za što žurniju primjenu u cilju spašavanja i očuvanja šuma maruna.

Slijedom navedenog Upravni odjel za turizam, poduzetništvo i ruralni razvoj predlaže Županu da se sredstva iz Proračuna primorsko-goranske županije za 2015. godinu u iznosu od 100.000,00 kuna rasporede Općini Lovran namjenski za očuvanje šuma Lovranskog maruna sukladno dostavljenom zahtjevu.

Privitak:

- Privitak 1: Zahtjev Općine Lovran za sufinanciranje očuvanja šuma Lovranskog maruna

III. IZNOS POTREBNIH SREDSTAVA

Za provedbu projekta Ruralnog razvoja u Proračunu Primorsko-goranske županije za 2015. godinu na poziciji 80040802 - Tekuće pomoći unutar općeg proračuna osigurana su sredstva u iznosu od 200.000,00 kuna.

IV. PRIJEDLOG ZAKLJUČKA

Slijedom navedenog Upravni odjel za turizam, poduzetništvo i ruralni razvoj predlaže Županu Primorsko-goranske županije da donese zaključak u tekstu kako slijedi:

Na temelju članka 52. točke 23. Statuta Primorsko-goranske županije ("Službene novine PGŽ" broj 23/09, 9/13 i 25/13 -pročišćeni tekst) i članka 24. Odluke o izvršavanju Proračuna Primorsko-goranske županije za 2015. godinu ("Službene novine" broj 36/14) i Poslovnika o radu Župana Primorsko-goranske županije ("Službene novine" broj 23/14), Župan Primorsko-goranske županije, dana __ veljače 2015. godine, donio je

Z a k l j u č a k

1. Raspoređuju se novčana sredstva osigurana u Proračunu Primorsko-goranske županije za 2015. godinu, Razdjel 8 – Upravni odjel za turizam, poduzetništvo i ruralni razvoj, za provedbu projekta Ruralni razvoj, pozicija 80040802 – Tekuće pomoći unutar općeg proračuna, korisniku Općini Lovran u iznosu od 100.000,00 kuna namjenski za očuvanje šuma Lovranskog maruna.

2. Zadužuje se Upravni odjel za turizam, poduzetništvo i ruralni razvoj da zaključi Ugovor o u namjenskom korištenju raspoređenih sredstava iz Proračuna Primorsko-goranske županije za 2015. godinu s korisnikom iz točke 1. ovog Zaključka, najkasnije u roku od 15 dana od dana donošenja ovog Zaključka.

Ž u p a n

Zlatko Komadina, dipl.ing.

Dostaviti:

1. Upravnom odjelu za turizam, poduzetništvo i ruralni razvoj
n/r pročelniku Gerhardu Lemplu
2. Upravnom odjelu za proračun, financije i nabavu
n/r pročelniku Krešimiru Paratu
3. Zamjenicima Župana, svima

REPUBLIKA HRVATSKA
 ŽUPANIJA PRIMORSKO-GORANSKA
 OPĆINA LOVRAN

KLASA: 402-07/15-01/10
 URBROJ: 2156/02-02-15-1
 U Lovranu, 30. siječanj 2015.

Primljeno :	04.02.15
Klasifikacijska oznaka	Ustr.jed.
402-02/ 15-01/ 9	08
Urudžbeni broj	Pril. Vrij.
2156/02-15-1	☒

PRIMORSKO-GORANSKA ŽUPANIJA
 UPRAVNI ODJEL ZA TURIZAM,
 PODUZETNIŠTVO I RURALNI RAZVOJ
 N/p Pročelnika
 Gospodin Gerhard Lempl
 Slogin kula 2/II
 51000 – RIJEKA

Predmet: Očuvanje šuma "Lovrskog maruna" – zahtjev za sufinanciranje

Pitomi kesten ima veoma važnu povijesnu ulogu u tradicionalnom životu stanovništva Hrvatske pa tako i Liburnijskog kraja. Od davnine se njegov plod koristio kao hrana, listinac kao stelja za stoku, drvo za vinogradarsko kolje i građevno drvo, tanin za štavljenje kože, cvijet za dobivanje visokokvalitetnog meda. Osim povijesnog značaja pitomi kesten ima važnu ekonomsku, ekološku, turističku i socijalnu ulogu.

Lovranski Marun je velika oplemenjena sorta pitomog kestena nastala cijepljenjem plemkama maruna tj. kestena dubenca. Marun je izgledom veći, svjetlije ljuske, koja se lako odvaja, i slađi od običnog kestena. Lovranski maruni su nastali križanjem domaćih divljih kestena i sadnica koje su lovranski pomorci donijeli iz neke od zemalja Dalekog istoka, najvjerojatnije Japana i Koreje.

Zbog svoje prisutnosti i neosporne kvalitete, maruni su snažno obilježili gastronomiju područja u kojem uspijevaju, pa se od njih od davnina pripremaju različita jela, juhe, umaci, nadjevi i prilozima te kolači i slastice, te je za njih usko vezana "Lovranska marunada", cijelomjesečna gastronomska manifestacija zabavnog karaktera koja traje već 41 godinu.

Kako spadaju u najkvalitetniju vrstu kestena (s njima se mogu usporediti samo slovenski gorički maruni te talijanski Gentile de Torino), maruni su se izvozili još u 17. stoljeću, pa su uz masline, vino i trešnje predstavljali kulturu od koje je stanovništvo Lovrana i okolice desetljećima živjelo. Izvoz maruna doživio je svoj vrhunac u 19. stoljeću, kada su se najviše tražili u Italiji, Austriji i Njemačkoj, nakon čega slijedi stagnacija, a potom i potpuno zapuštanje voćnjaka cijepljenih maruna, pa ih je, nažalost, sve manje.

Gledajući nekoliko desetljeća unazad ekonomska vrijednost maruna se smanjila, sastojine su degradirale ili su u stagniranju. Bolest **rak kore** maruna je raširena i umanjuje kvalitetu stabala. Bolest raka kore je bolest koju uzrokuje gljiva *Cryphonectria parasitica* (Murrill) Barr. Gljiva stvara tri tipa raka: aktivni rak kojeg uzrokuju virulentni, agresivni sojevi gljive,

površinske nekroze koje su uzrokovane hipovirulentnim sojem i kalusirajući rak kojeg uzrokuju sojevi koji su srednje virulentnosti. Još veći problem stvorila je Kestenova osa šiškarica (*Dryocosmus kuriphilus*) koja je novi, karantenski štetnik koji je nađen u šumama pitomog kestena u Hrvatskoj. Tijekom svibnja 2010. nađena je na području Općine Lovran i otada čini najveću prijetnju opstanku maruna. Radi se o štetniku koji stvara šiške na izbojcima i listovima pitomog kestena. Štetnik je proglašen karantenskim na području cijele Europe i Hrvatske. Vrsta potječe iz Kine, u Europi je prvi puta zabilježena 2002. godine u Italiji, od 2005. je prisutna u Sloveniji. Štetnik napada pitomi kesten i ne može se razviti niti na jednoj drugoj vrsti šumskog drveća. Ima jednu generaciju godišnje, a u proljeće na listovima i izbojcima stvaraju se 5-20 mm velike šiške zelene ili ružičaste, lako uočljive na mladim izbojcima, peteljka ili na glavnim žilama lista. Kestenova osa šiškarica, zbog napada vegetativnih pupova i stvaranja šiški, sprečava razvoj izbojaka i smanjuje plodonošenje pitomog kestena.

Stanje u šumama Lovranšćine je poražavajuće. Iz godine u godinu sve je više suhih i potpuno mrtvih stabala. Činjenica je da je osa šiškarica smanjila urod na 10-20% od uobičajeno normalnog. Plod nije ugrožen kvalitetom, ali je značajno ugrožen kvantitetom, pa je rak marunove kore bacila u drugi plan. Nažalost, ose se nikada više nećemo moći u potpunosti riješiti, ali, u suradnji s dr. Dinkom Matošević sa Hrvatskog šumarskog instituta u Jastrebarskom, ispuštanjem nametnika na istu, *Torymus sinensis*, smanjit ćemo napad i do 80% u narednih desetak godina.

Očuvanje i revitalizacija maruna

Očuvanje i revitalizaciju šume maruna na području Općine Lovran možemo sagledati kroz najvažnije akcijske smjerove očuvanja:

1. Sanitarna sječa postojećih stabala: provođenje mjera zaštite kojim se odstranjuju suhe grane i poboljšava listnost drveta te oblikuje krošnja ili se odstranjuju suha stabla, te stabla zaražena rakom kore kojima nema spasa
2. Sadnja novih stabala: nadomještanje i/ili sadnja novih sadnica maruna koje su otporne na rak kore i osu šiškaricu
3. Introdukcija *Torymus sinensis*: uspostavljanje biološke ravnoteže između *T. sinensis* i ose šiškarice, smanjivanje napada ose šiškarice i povećanje uroda ploda do 80% prije dospjeća *T. sinensis* na stabla maruna.
4. Edukativno - pokazne radionice: edukacija stanovništva i vlasnika, te potencijalnih uzgajivača maruna o sanitarnoj sječi, biologiji stabla, bolestima, te ispravnoj uporabi sredstva za suzbijanje raka kore i njihovoj primjeni u praksi (radionice sa praktikumom)
5. Uređenje poučno – turističke staze u Lignju: poučna staza o marunu je novitet koji se, osim formiranja predodžbe lokalnom stanovništvu o važnosti ove voćke (osvrta na tradiciju života Lovranšćine, spoj edukativne staze sa očuvanim elementima ambijentalne baštine) može iskoristiti za turističku promidžbu Lovrana i Primorsko – goranske županije. Tijekom ove godine Općina Lovran u je Proračunu osigurala 30.000,00 kn za nabavu

novog sadnog materijala maruna francusko-japanskog križanca „Bouche de betizac“ pošto je ova sorta maruna, osim što je slična Lovranskom marunu, otporna na rak kestenove kore i osu šiškaricu. Dvogodišnja cjepka cjenovno se kreće oko 150,00 kn, te bi, uz sufinanciranje sadnica zainteresiranim za sadnju i podizanje novih nasada maruna, ova mjera bila dovoljna za nabavu 250 do 300 sadnica u ovoj godini. Udruga "Lovranski marun" bila bi nositelj ove inicijative, te bila zadužena za nabavu i raspodjelu sadnica, kontrolu sadnje i provjeru mogućnosti za sadnju novih sadnica (kvaliteta i vrsta tla). Cilj ove mjere je podizanje novih nasada maruna otpornih na bolesti.

Ispuštanje nametnika *Torymus sinensis* planirano je u drugoj polovini travnja mjeseca ove godine u šume Lovranščine te ga Hrvatski šumarski institut iz Jastrebarskog namjerava introducirati i slijedećih godina kako bi se smanjio napad ose šiškarice na stabla maruna. Nadamo se da će djelovanje *T. sinensis* biti vidljivo već iduće godine pri stvaranju listne mase na stablima maruna. *Torymus sinensis* je porijeklom iz Kine i jedini je do sada autohtoni parazitoid (prirodni neprijatelj) kestenove ose šiškarice za kojeg je sigurno da je specifičan monofag tj. da napada samo i isključivo jednog domaćina-kestenovu osu šiškaricu, te joj je fenološki u potpunosti prilagođen. Italija je *T. sinensis*, kao biološko sredstvo suzbijanja, počela uvoditi i ispuštati u prirodu 2005. godine. Prije ispuštanja u prirodu testirane su i autohtone ne-ciljane vrste, tj. one koje prirodno dolaze na lokalitetima ispuštanja i na koje bi ženke *T. sinensis* mogle odložiti jaja. Niti na jednoj vrsti nije došlo do odlaganja jaja niti razvoja ličinki *T. sinensis*. Do danas se *T. sinensis* komercijalno proizvodi i redovito ispušta u svim dijelovima Italije, kao učinkovito sredstvo biološkog suzbijanja, te su štete smanjene na podnošljivu razinu.

Poučno – turistička staza edukativnog karaktera smjestila bi se na području naselja Liganj. Stazu bi se moglo proći pješice za 25 minuta hoda, a kružna staza visinske razlike 100 metara počinjala bi i završavala ispred Društvenog doma u Lignju (sjedište Javne ustanove Park prirode Učka i etnografske zbirke Lovranščine) gdje je parkiralište za osobne automobile i jedan od najvećih i najstarijih maruna. Tu bi počinjala edukativno – turistička priča ove staze, na kojoj bi posjetitelj putem informativnih ploča, prevedenim na strane jezike, mogao saznati sve o Lovranskom marunu, njegovom značaju, bolestima i problemima koji su prisutni, te bi putem mogao uživati u ambijentalnoj graditeljskoj baštini (suhozidni kalci za vodu, suhozidi i dolci, povijesni putovi sa stepeništem, tradicionalna arhitektura), prekrasnom pogledu na cijeli Kvarnerski zaljev, te etnografskoj baštini skupljenoj u prostorijama Udruge "Ognjišće" u Društvenom domu Liganj. Staza je pogodna za prijavu za sufinanciranje na razne natječaje vezane uz turizam, zajednički je poduhvat Općine Lovran, Turističke zajednice Općine Lovran i JU Park prirode Učka.

Edukativno – pokazne radionice bi trebale popratiti cijeli projekt kako bi se ljudi uspjeli više educirati o samom marunu (prepoznavanje i karakteristika tla pogodno za sadnju, radionica sadnje, te edukacija o uzgoju i preradi plodova), njegovim bolestima (predavanje o nametnicima i parazitima), njegovom očuvanju (pokazne sječe, cijepljenje maruna, korištenje pečatnog voska, te edukacija o primjeni i sredstvima za zaštitu) a, osim sadašnjim vlasnicima stabala maruna, namjenjena su edukaciji zainteresiranim za sadnju novih stabala, te širem pučanstvu s ciljem ukazivanja svijesti o problemu očuvanja šuma maruna i drugih sorti pitomog kestena.

Sanitarna sječa

Posljednja dva desetljeća u branju („pobiranju“) ploda maruna izostaje tradicionalno klaćenje grana maruna radi odvajanja ploda. Dok se je marun "klatio" dugim štapovima bambusa, on se na taj način i čistio od suhih grana. Direktna posljedica uklanjanja suhih grana je bolja i veća lisna masa. Nažalost, osim izostanka klaćenja maruna, stabla maruna na Lovranščini su postala iznimno visoka (učestala je pojava stabla maruna visine preko deset metara) što otežava pobiranje plodova i bilo kako uređivanje krošnje stabla ili uklanjanje suhih grana. Posljednjih godina dolazilo je do padova sa stabala koji su redovito prolazili sa frakturama i nagnječenjima i za sreću bez smrtnog slučaja. Sanitarna sječa i orezivanje maruna više nisu mogući bez stručne izvedbe obučениh radnika za rad na visini što uključuje visoke skale, autokošaru ili alpiniste. Zbog cijena koje su za prosječnog vlasnika stabala maruna preskupe, jedini način da se spasi postojeća stabla od odumiranja je sufinanciranje sanitarne sječe kako bi se spasila postojeća šuma maruna.

Kao što možete pročitati, problem maruna je kompleksan problem koji traži hitno djelovanje. Lovranski marun je prepoznatljiv znak Lovrana skupa sa dugogodišnjom manifestacijom njemu u čast – Marunadom o kojoj je pisao i londonski "Time", no šume Lovranskog maruna zahvaćaju šire područje od područja Općine Lovran. Lovranski marun i Lovran sa svojom zabavno - gastronomskom manifestacijom Marunadom pridonose, kako gastronomskom, tako i turističkom aspektu ponude Primorsko – goranske županije, te su jedan od najsnažnijih brandova Kvarnera i šire okolice.

Stoga Vam se obraćamo sa zamolbom da financijski pomognete očuvanje Lovranskog maruna izdvajanjem 100.000,00 kn u ovoj godini. Navedena sredstva prvenstveno bi se iskoristila za sufinanciranje poslova sanitarne sječe i orezivanja stabala vlasnicima stabala maruna na Lovranščini, te za financiranje edukativno – pokaznih radionica koje bi se organizirale tijekom cijele 2015 godine.

Svi skupa učinimo da 2015. godina bude godina početka oporavka Lovranskog maruna.

Dostaviti:

- 1. Naslovu, prep. s povrat.***
- 2. Evidencija, ovdje,***
- 3. Pismohrana, ovdje.***